

ZAŁOŻENIA FAKTOGRAFICZNE DO PRZYSZŁEGO SCENARIUSZA I CHARAKTERYSTYKA

filmu dokumentalnego o pod roboczym tytułem „Gdańsk 1939”

Gdańsk 1939 – film dokumentalny o istotnych walorach edukacyjnych. Jego celem jest wypełnienie luki poznawczej w postaci stworzenia filmowego kompendium, przedstawiającego całościowo wydarzenia roku 1939 w Gdańsku. W założeniu ma zostać zrealizowany w sposób dostosowany do percepcji widza, charakteryzującego się brakiem wiedzy lub jej przeciętnym poziomem w zakresie prezentowanych w filmie wydarzeń i treści. W powstałym materiale wykorzystane zostaną zasoby zdjęć, dokumentów i notacji filmowych Zamawiającego, jak i z innych krajowych oraz zagranicznych zbiorów, w tym filmów archiwalnych. Dotychczasowe produkcje filmowe o charakterze dokumentalnym skupiały się przede wszystkim na przedstawieniu wybranych zdarzeń, jakie miały miejsce w Gdańsku w 1939 r., głównie związanych z obroną Westerplatte i budynku Poczty Polskiej w Gdańsku. W nowym i całościowym ujęciu tematu znajdą się wydarzenia związane z niemieckim „ostatecznym rozwiązaniem kwestii żydowskiej w Gdańsku”. Będzie mowa o przejęciu majątku żydowskiego przez senat Wolnego Miasta Gdańska i o rozbiórce Wielkiej Synagogi, a także o zmuszeniu Żydów do emigracji. Podane zostaną przykłady wzrostu antypolskich nastrojów w latach 30. XX w. Będzie mowa o szykanach w stosunku do środowisk polskich, w tym agresji słownej i fizycznej w stosunku do młodzieży szkolnej, celników i pocztowców. Pokazany będzie wzrost niemieckiego nacjonalizmu, propagandy i wydarzeń z tym związanych. Przytoczone zostaną fakty niemieckiego przygotowywania się do wojny i związanych z nimi nielegalnych zbrojeń. W kontekście tego pojawią się przygotowania obronne Składnicy Tranzytowej Westerplatte. Mówiąc o ostatnich dniach pokoju nie zabraknie informacji o faktycznych powodach wpłynięcia do Gdańska pancernika „Schleswig – Holstein”, o ewakuacji z miasta rodzin polskich urzędników i zawieszeniu zajęć w polskich szkołach. Przy omawianiu wydarzeń września 1939 r. pojawią się: bohaterska obrona Westerplatte i okoliczności jej kapitulacji, obrona Poczty Polskiej i zbrodnia sądowa na jej obrońcach, a także potraktowanie pracowników Komisariatu Generalnego RP. Mówiąc o likwidacji Wolnego Miasta Gdańska przywołane zostaną: proklamowanie powrotu Gdańska do Rzeszy, likwidacja polskich organizacji i stowarzyszeń, jak i przejęcie ich majątku, wizyta Adolfa Hitlera i towarzyszące jej publiczne zapewnienia utworzenia „kryształowo niemieckiego” Gdańska i Prus Zachodnich. Wątek ten zamknie informacja o powołaniu nowego okręgu Rzeszy Gdańsk – Prusy Zachodnie i powołaniu na jego namiestnika Alberta Forstera. W zaprezentowanym materiale zaakcentowany zostanie również niemiecki terror w stosunku do polskich mieszkańców w Gdańsku, w tym masowe aresztowania Polaków już od pierwszych chwil wybuchu wojny i ich gehenna w Victoriaschule i w więzieniu przy ul. Schiesstange, a także transporty do obozów w Stutthofie i w Nowym Porcie. Przy przywołaniu dalszych represji będzie również mowa o: przymusowych wysiedleniach Polaków z Gdańska i przesiedleniach pozostałych w mieście polskich mieszkańców do znacznie gorszych lokali mieszkalnych, o niższych przydziałach

kartkowych, o likwidacji polskich kościołów i wyrugowaniu języka polskiego z liturgii i spowiedzi.

Producentem filmu jest Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku. Czas trwania ok. 45 min., co daje potencjalną możliwość wykorzystania filmu w zajęciach lekcyjnych w szkołach. Dokument będzie dostosowany m.in. do emisji TV, publikacji internetowych i projekcji wielkoekranowych. Planowane jest wydawnictwo DVD. Premiera filmu – listopad 2019 r.

Zagadnienia i faktografia:

I. Wolne Miasto Gdańsk – krótka informacja o historii powstania WMG, przyczynach jego utworzenia, jego strukturze narodowościowej i miejscu na mapie politycznej Europy po I wojnie światowej. Równoczesne wprowadzenie w atmosferę w Gdańsku w latach 30-tych XX w.

II. W drodze do wojny:

IIA. Kwestia żydowska w WMG.

1. 8 stycznia 1939 r. Gmina Żydowska podpisuje umowę z Senatem WMG. Na jej mocy Senat wykupuje nieruchomości należące do Gminy, w tym cmentarze i synagogi. Emigracja Żydów.
2. Luty 1939 r. zamknięcie szkół żydowskich.
3. 15 kwietnia 1939 r. Ostatnie modły w Wielkiej Synagodze. Tydzień później Senat ogłasza przetarg na jej rozbiórkę.
4. Maj 1939 r. Rozbiórka Wielkiej Synagogi.

IIB. Szykany w stosunku do środowisk polskich (z nawiązaniem do przykładów wcześniejszych represji już przed 1939 r.):

5. 11-12 lutego 1939 r. W witrynie kawiarni „Hausball” we Wrzeszczu pojawia się napis „Psom i Polakom wstęp wzbroniony”. Rezolucja w sprawie polskich studentów i ich usunięcie siłą z sal wykładowych Politechniki (po protestach władz polskich wracają w kwietniu do nauki).
6. 18 maja 1939 r. Wykolejenie polskiego pociągu w okolicach Błędnika (pasażerami pociągu byli polscy oficerowie, powstaje podejrzenie sabotażu niemieckiego).
7. Wiosna – lato 1939 r.
  - *Rosnąca agresja w stosunku do przedstawicieli polskich instytucji i Polonii w WMG:
    - napady na inspektorów celnych i pocztowców,
    - napady na polską młodzież szkolną,
    - antypolska nagonka na polskiego kierowcę, który w obronie własnej zastrzelił członka NSDAP

IIC. Niemiecki nacjonalizm i propaganda:

8. 20 kwietnia 1939 r. Uroczyste obchody urodzin Hitlera (gaulaiter Albert Forster wręcza mu w prezencie tytuł honorowego obywatela Gdańska).
9. 28 kwietnia 1939 r. Poprzez głośniki na ulicach miasta mieszkańcy słuchają przemówienia Hitlera, w którym ten wypowiada Polsce pakt o nieagresji z 1934 r., żąda przyłączenia Gdańska do Rzeszy i budowy przez Pomorze autostrady eksterytorialnej i linii kolejowej.
10. Czerwiec 1939 r. Uroczyste przemówienie Josepha Goebbelsa w Gdańsku, niemieccy mieszkańcy skandują „Chcemy Hitlera w Gdańsku”.
11. 23 sierpnia 1939 r. Senat WMG ogłasza dekret o mianowaniu Alberta Forstera głową państwa WMG.

IID. Zbrojenia:

12. Nielegalne dozbrajanie się niemieckich organizacji paramilitarnych w mieście
13. Rozbudowa umocnień i fortyfikacji Polskiej Składnicy Tranzytowej na Westerplatte, konspiracyjne zwiększenie stanu osobowego wojska.

IIE. Ostatnie dni pokoju:

14. 25 sierpnia 1939 r. Do Gdańska przybywa pancernik „Schleswig – Holstein”, by upamiętnić marynarzy z zatopionego w 1914 r. okrętu „Magdeburg”. Na jego pokładzie znajduje się ukryty oddział desantowy.

15. Sierpień 1939 r. W obawie przed wybuchem wojny wielu polskich urzędników wysyła swoje rodziny poza Gdańsk na teren Polski.

16. 29 sierpnia 1939 r. Zawieszenie zajęć w Gimnazjum Polskim.

17. 30 sierpnia 1939 r. Ukazuje się ostatni numer „Gazety Gdańskiej”.

III. Wojna i likwidacja WMG:

18. 1 września 1939 r.

- 4:45 atak na Westerplatte, obrona i okoliczności kapitulacji,
- 5:05 Forster proklamuje przez radio powrót Gdańska do Rzeszy
- obrona Poczty Polskiej i zbrodnia sądowa na jej obrońcach,
- wydalenie pracowników Komisariatu Generalnego RP w WMG (wcześniej aresztowani) i Wysokiego Komisarza Ligi Narodów.

19. 10 września 1939 r. biskup gdański deklaruje poparcie dla agresji niemieckiej, Forster oficjalnie rozwiązuje wszystkie polskie organizacje i stowarzyszenia, a ich majątek konfiskuje.

20. 18 września 1939 r. Do Gdańska przybywa z oficjalną wizytą Adolf Hitler, miasto i kościoły witają go odświętnie (zwiedza też Westerplatte). Hitler podczas przemówienia w Dworze Artusa deklaruje, że w ciągu 10 lat Gdańsk i Prusy Zachodnie będą „kryształowo niemieckie”.

21. Październik 1939 r. Powstaje nowy okręg Rzeszy Gdańsk – Prusy Zachodnie, który wchłania WMG, jego namiestnikiem z namaszczenia Hitlera zostaje Albert Forster.

IV. Terror:

22. Represje w stosunku do Polaków:

- masowe aresztowania Polaków i ich gehenna w Victoriaschule i w więzieniu na Schiesstange, transporty aresztowanych Polaków do obozów w Stutthofie i w Nowym Porcie,
- transporty do innych więzień, w tym w Wejherowie i dalej na rozstrzelanie w Piaśnicy,
- utworzenie obozu jeńców cywilnych na Westerplatte.

23. Jesień – zima 1939 r. Dalsze represje w stosunku do Polaków:

- wysiedlenia z Gdańska i przesiedlenia do gorszych lokali na terenie miasta,
- niższe przydziały kartkowe,
- likwidacja polskich kościołów,
- wyrugowanie j. polskiego z liturgii i spowiedzi,
- martyrologia polskiego duchowieństwa, w tym przykłady księży Bronisława Komorowskiego i Franciszka Rogaczewskiego,
- inne represyjne zarządzenia.

Uwaga: Zamawiający - Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku rekomenduje na potrzeby tworzenia scenariusza i realizacji filmu możliwość wykorzystania:

- posiadanych zbiorów archiwalnych, w tym zdjęć, dokumentów, wydawnictw zwartych i prasowych, jak i innych pamiątek dotyczących tematu filmu,
- posiadanego zbioru notacji filmowych ze świadkami historii, które to odnoszą się swoją treścią do wielu zagadnień ujętych w powyższych założeniach faktograficznych.

CHARAKTERYSTYKA FILMU, KTÓRY MA POWSTAĆ NA BAZIE KONCEPCJI REŻYSERSKIEJ

Rozpowszechnianie filmu: emisja TV, pokazy wieloekranowe, publikacje internetowe, dystrybucja DVD

Cel filmu:	wypełnienie luki poznawczej w postaci stworzenia filmowego kompendium, przedstawiającego całościowo wydarzenia roku 1939 w Gdańsku, w sposób dostosowany do percepcji widza, charakteryzującego się brakiem wiedzy lub jej przeciętnym poziomem w zakresie prezentowanych w przyszłym filmie wydarzeń/treści
Czas trwania filmu:	do 45 minut
Wersja językowa:	1. polska, 2. z napisami w języku angielskim
Lektor:	dopuszczalny
Format rejestracji:	4K
Dźwięk:	stereo, 5:1
Muzyka:	oryginalna
Kolor korekcja:	tak
Nośniki końcowe:	film dostosowany do emisji TV, publikacji internetowych, projekcji wielkoekranowych, przekonwertowany do formatów: Prores 422 lub MXF OP1, MP4 4K 150 Mbps, MP4 full HD 30 Mbps, DCP, Blu-ray, DVD, pliki audio w formacie wave - na nośnikach zewnętrznych (HDD, płyta Blu-ray, płyta DVD)

Na etapie realizacji filmu Zamawiający udostępni Wykonawcy na potrzeby realizacji filmu do wykorzystania fotografie, dokumenty, archiwalne materiały dźwiękowe i filmowe oraz notacje filmowe ze zbiorów Zamawiającego. Zamawiający rekomenduje wykorzystanie innych źródeł, materiałów archiwalnych, ze szczególnym uwzględnieniem archiwaliów filmowych – po uzyskaniu przez Wykonawcę niezbędnych licencji.

Ponadto Zamawiający zapewnia ze swojej strony konsultacje historyczne w trakcie realizacji filmu oraz zastrzega sobie prawo do akceptowania ekspertów/osób, których wypowiedzi będą wykorzystane w filmie.

Osoby rekomendowane z ramienia Muzeum do ekspertów historycznych:

Prof. dr hab. Bogdan Chrzanowski

Prof. dr hab. Andrzej Gąsiorowski

Dr hab. Grzegorz Berendt, prof. UG

Dr hab. Piotr Semków, prof. AMG

Dr Karol Nawrocki

Dr Marcin Westphal

Wirginia Węglińska

Mariusz Wójtowicz – Podhorski